

องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกระเบื้องหลังคาดินเผาชุมชนด่านเกวียน
มาริสา หิรัญติยะกุล^{1*}

Local Wisdom Knowledge of Clay Roof Tiles in Dan Kwian Community

Marisa Hirunteeyakul^{1*}

^{1*} คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

^{1*} Faculty of Industrial Technology, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

* Corresponding author. E-mail address:marisa.h@nrru.ac.th

บทสรุป

กระเบื้องหลังคาดินเผาชุมชนด่านเกวียน มีความโดดเด่นในตัวผลิตภัณฑ์เนื่องจากวัสดุที่นำมาใช้ในการผลิตเป็นวัตถุดิบจากธรรมชาติในท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อเผากระเบื้องหลังคาแล้วผิวของกระเบื้องจะมีเคลือบในตัวผลิตภัณฑ์ อีกทั้งได้สีที่มีความเฉพาะไม่เหมือนพื้นที่อื่นๆ คือ สีเลือดปลาไหล ปัจจุบันการประกอบกิจการผลิตกระเบื้องหลังคาดินเผาในพื้นที่ชุมชนด่านเกวียนมีเพียงผู้ประกอบการเจ้าเดียวที่ยังผลิตอยู่เนื่องจากการกระบวนการผลิตที่ค่อนข้างซับซ้อน ใช้ระยะเวลาในการผลิตยาวนานประมาณ 6 เดือน และต้องใช้เครื่องมือที่มีราคาสูงในการผลิตร่วมด้วยจึงทำให้ภูมิปัญญาในการผลิตกระเบื้องหลังคาในพื้นที่เริ่มเลือนหายไป บทความนี้จึงนำเสนอองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นกระเบื้องดินเผาชุมชนด่านเกวียน โดยการลงพื้นที่และสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญากระเบื้องดินเผาที่มีอยู่ในท้องถิ่นอันหลักแหลมของบรรพบุรุษชุมชนด่านเกวียน ตั้งแต่รูปแบบกระเบื้องหลังคาดินเผาจนถึงเทคนิคการกระบวนการผลิต เพื่อเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่และการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กระเบื้องหลังคาดินเผา ด่านเกวียน

SUMMARY

Clay roof tiles in Dan Kwian community are unique, because the raw materials used in the production are all natural and locally sourced. When the roof tile is burned, the surface of the tile is coated in the product, creating unique 'blood eel' colour. Currently, the production of clay roof tiles in Dan Kwian community has only one operator left. This is mainly due to the complex production process, which lasts about 6 months. So the wisdom & knowledge of producing roof tiles in the area is beginning to disappear. This article introduces the local knowledge of clay roof tiles and interviews the locals, the wisdom elite. This is a collection of knowledge from forms of the products to the process technology, for dissemination and educational use.

Keywords: Knowledge, Local Wisdom, Clay Roof Tiles, Dan Kwian

บทนำ

กระเบื้องดินเผาเป็นภูมิปัญญาทางศิลปวัฒนธรรมเป็นเครื่องมุงหลังคาที่เป็นดั้งเดิมกันความร้อนธรรมชาติ สามารถลดความร้อนหลังคาที่จะเข้ามาในบ้าน ทนต่อสภาพอากาศ ในอดีตกระเบื้องหลังคาดินเผาจะนิยมใช้มุงหลังคาศาสนสถาน อาคารบ้านเรือนของผู้มีฐานะนรคตักดีและผู้มีฐานะดี เนื่องจากเป็นสิ่งที่ต้องทำขึ้นไม่ใช่ว่าได้ทั่วไปตามธรรมชาติ ซึ่งกระเบื้องที่ใช้ในสมัยก่อนส่วนใหญ่เป็นกระเบื้องดินเผาที่ทำจากดินเหนียว นำมาปั้นหรือใส่พิมพ์กดให้เป็นแผ่นแบน ตากแดด และเผาจนเนื้อแกร่ง (มุสดี, 2542) ชุมชนด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย เป็นแหล่งชุมชนที่มีการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูล กล่าวกันว่าชนกลุ่มแรกที่มีการทำเครื่องปั้นดินเผา คือ พวกข่า พวกเระร้อน (คล้ายผีตองเหลือง) ซึ่งมาตั้งรกรากอยู่ข้างวัดด่านเกวียน เป็นกลุ่มที่นำเอาดินมาปั้นเป็นภาชนะใช้สอยในครัวเรือน เช่น โอ่ง อ่าง ครก ไหปลาร้า การปั้นจะมีในช่วงฤดูแล้งหลังเก็บเกี่ยว และทำ

เป็นงานอดิเรก (วชิรญาและดลฤทัย, 2556) กระเบื้องดินเผาเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งวัสดุที่นำมาผลิตได้มาจากธรรมชาติในท้องถิ่น ทวี กองศรีมาและศิริพร พูลสุวรรณ (2544) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตกระเบื้องหลังคาดินเผาในพื้นที่ชุมชนด่านเกวียน พบว่า ดินในพื้นที่ด่านเกวียนเป็นดินที่มีคุณลักษณะดี เมื่อบั่นแล้วนำมาเผาจะได้สีแดง เรียกว่า สีเลือดปลาไหล เหตุที่ดินมีสีแดงเป็นเพราะว่ามีออกไซด์ของโลหะผสมอยู่ ซึ่งอาจจะเป็นสนิมของเหล็กก็ได้ เมื่อเผาแล้วจึงกลายเป็นเคลือบในตัวต่างจากดินเหนียวในพื้นที่อื่น สีผิวของกระเบื้องจะเป็นสีเหล็กแวววาว เมื่อใช้น้ำรดจะมีเสียงใสกังวานคล้ายเสียงเคาะโลหะ ซึ่งดินดังกล่าวมากับสายน้ำมูลที่ไหลผ่านทิศตะวันออกของหมู่บ้าน เมื่อน้ำหลากจะเอ่อท่วมทัน ชะดินเหนียวเนื้อละเอียดมาตกตะกอนในท้องนา เมื่อเสร็จจากการทำนาชาวบ้านจะลอกหน้าดินที่มีปุ๋ยตกค้างออก จากนั้นจึงขุดดินเหนียวข้างได้นำไปทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นภาชนะใช้สอย (จิตติมา, 2545)

ปัจจุบันการผลิตกระเบื้องดินเผาในพื้นที่ชุมชนด่านเกวียนลดน้อยลงมีเพียงบางผู้ประกอบการที่ยังคงผลิตอยู่ เนื่องจากการผลิตกระเบื้องดินเผามีกระบวนการผลิตที่ค่อนข้างซับซ้อนและต้องใช้เครื่องมือที่มีราคาสูงในการผลิตร่วมด้วย เช่น การใช้เครื่องจักรนวดดิน การใช้เครื่องอัดกระเบื้อง เป็นต้น อีกทั้งยังต้องทำการผลิตจำนวนมากถึงจะมีรายได้เพราะราคาสินค้าในท้องตลาดมีราคาต่ำ ชาวบ้านในชุมชนด่านเกวียนจึงหันมานิยมผลิตเครื่องปั้นดินเผาประเภทของใช้เพื่อการประดับตกแต่งอาคารสถานที่และความเป็นเอกลักษณ์ของดินด่านเกวียนกลายเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่สนองความต้องการให้แก่ผู้บริโภค (วชิรญาและดลฤทัย, 2556) ซึ่งใช้จำนวนคนในการผลิตน้อยกระบวนการและวิธีไม่ซับซ้อน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตกระเบื้องดินเผาจึงเริ่มเลือนรางลงไป กระเบื้องดินเผาด่านเกวียนไม่ได้เป็นเพียงผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญางานช่างฝีมือที่ทำรายได้เท่านั้น แต่ยังเป็นมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมที่น่าซื้อเสืงมาสู่จังหวัดนครราชสีมาอีกด้วย

ประวัติความเป็นมาภูมิปัญญาท้องถิ่นกระเบื้องดินเผา

จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ นายธนต์ศร รังสีแสนโบราณ เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2559 ปราชญ์กระเบื้องหลังคาดินเผาชุมชนด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมาซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการผลิตกระเบื้องหลังคาดินเผา มาเป็นระยะเวลา 13 ปี โดยเริ่มจากครอบครัวประกอบกิจการกระเบื้องหลังคาดินเผาจากภาคกลางสืบทอดต่อกันมา 30 ปีแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่จะผลิตกระเบื้องหลังคาในเขตพื้นที่จังหวัดอยุธยาและชลบุรี ในการผลิตกระเบื้องหลังคาดินเผาจะมีกระบวนการผลิตที่คล้ายคลึงแต่สิ่งที่แตกต่างกันคือ ดิน ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สำคัญจะมีความจำเพาะในท้องถิ่นแรกเริ่มการผลิตกระเบื้องดินเผาของชุมชนมีมาเป็นเวลานานแล้ว ไม่มีบันทึกว่าเกิดขึ้นเมื่อไร แต่ในปัจจุบันการผลิตกระเบื้องดินเผาในพื้นที่ชุมชนด่านเกวียนลดน้อยลงเนื่องจากการผลิตต้องใช้แรงงานคน กระบวนการผลิตซับซ้อนและใช้เวลายาวนานกว่าจะได้ผลิตภัณฑ์ ชาวบ้านจึงหันไปผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้แรงงานน้อยสามารถผลิตได้จำนวนมากและทำได้เองในครัวเรือน ไม่จำเป็นต้องใช้เตาเผาที่มีความเฉพาะและขนาดใหญ่เหมือนการผลิตกระเบื้องดินเผา สำหรับการจำหน่ายกระเบื้องดินเผานั้นยังคงเป็นที่นิยม ในกลุ่มงานอาคารที่ต้องการใช้วัสดุอาคารพื้นถิ่น กระเบื้องหลังคาดินเผา ไม่ว่าจะเป็น วัด รีสอร์ท และโรงแรมบางแห่ง การขนส่งกระเบื้องดินเผานั้นผู้ผลิตจะบรรทุกกระเบื้องดินเผาด้วยรถกอล์ฟหรือสิบล้อคร่าวละหลายๆ เนื่องจากในการขนส่งกระเบื้องดินเผานั้น เมื่อไปถึงยังพื้นที่จะมีการแตกหักเสียหายจำนวนมากในการขนส่งแต่ละครั้งจึงต้องเผื่อผลิตภัณฑ์ที่เสียหายและชำรุดด้วย

รูปแบบกระเบื้องดินเผาชุมชนด่านเกวียน

รูปแบบกระเบื้องดินเผาชุมชนด่านเกวียนในปัจจุบันนายธนต์ศร รังสีแสนโบราณ เล่าว่า รูปแบบของการผลิตกระเบื้องหลังคาดินเผาในพื้นที่ชุมชนด่านเกวียนได้ 5 ชนิดโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กระเบื้องสุโขทัย ลักษณะรูปร่างแผ่นคล้ายใบโพธิ์ มีขนาดกระเบื้องคือ 18.5x31 เซนติเมตร โดยมีระยะระแนงที่เหมาะสมคือ 13 เซนติเมตร
2. กระเบื้องสุโขทัยแบบเคลือบ มีลักษณะรูปร่าง ขนาด ระยะระแนงเหมือนกระเบื้องสุโขทัยมีความแตกต่างคือมีการเคลือบผิวหน้าจนเกิดความมันวาวซึ่งเป็นที่ยอมรับของตลาดเนื่องจากมีความสวยงาม ทำความสะอาดง่าย
3. กระเบื้องเกล็ดปลา ลักษณะรูปร่างแผ่นคล้ายไม้ฉลุหลังคาแป้นเกล็ด มีขนาดกระเบื้องคือ 14x25 เซนติเมตร ระยะระแนงที่เหมาะสมคือ 12.5 เซนติเมตร

4.กระเบื้องปลายแหลม ลักษณะรูปร่างแผ่นคล้ายลายข้าวหลามตัด มีขนาดกระเบื้องคือ 13x24 เซนติเมตร ระยะระยะที่เหมาะสมคือ 12.5 เซนติเมตร

5.กระเบื้องหม่อมลักษณะรูปร่างแผ่นเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า ในภาคเหนือเรียกกระเบื้องชนิดนี้ว่ากระเบื้องดินขอ มีขนาดกระเบื้องคือ 13x22 เซนติเมตร ระยะระยะที่เหมาะสมคือ 10 เซนติเมตร

ตารางที่ 1 แสดงสรุปรูปแบบกระเบื้องดินเผาชุมชนด่านเกวียน

ชนิดกระเบื้อง	รูปแบบ	ขนาดกระเบื้อง กว้างXยาว (ซ.ม.)	ลักษณะรูปร่าง	ระยะ ระแนง (ซ.ม.)
กระเบื้องสุโขทัย		18.5x31	รูปร่างแผ่นคล้าย ใบโพธิ์	13
กระเบื้องสุโขทัยแบบ เคลือบ		18.5x31	รูปร่างแผ่นคล้าย ใบโพธิ์ เคลือบสี แดง	13
กระเบื้องเกล็ดปลา		14x25	รูปร่างแผ่นคล้าย ไม้มุงหลังคา แป้นเกล็ด	12.5
กระเบื้องปลายแหลม		13x24	รูปร่างแผ่นคล้ายลายข้าวหลาม ตัด	12.5
กระเบื้องหม่อม		13x22	รูปร่างแผ่นเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า	10

ที่มา : มาริสา หิรัญติยะกุล. 2560

กรรมวิธีการผลิตกระเบื้องดินเผาชุมชนด่านเกวียน

กระบวนการผลิตกระเบื้องหลังคาดินเผาชุมชนด่านเกวียน มีขั้นตอนและความสำคัญในทุกขั้นตอน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ จะต้องอาศัยความประณีตพิถีพิถัน และรอบคอบในทุกขั้นตอน จะต้องสังเกตความเปลี่ยนแปลง บันทึกผลและต้องแก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว ในระหว่างการเผาจะต้องมีผู้ที่เกี่ยวข้องในการเผาที่สามารถสังเกตเนื้อผิวของกระเบื้องว่าไฟในขณะเผาแรงเกินไปต้องเติมเชื้อเพลิงหรือไม่ หากระหว่างการเผาเกิดความเสียหายในการผลิตกระเบื้องหลังคาดินเผาในครั้งนั้น จะต้องทำการผลิตใหม่ทั้งหมด ซึ่งจะใช้เวลาหลายวันจากเดิมขึ้นไปอีก ซึ่งในแต่ละครั้งของการผลิตกระเบื้องดินเผา 1 จะได้กระเบื้องดินเผาประมาณ 40,000 แผ่น โดยวัตถุดิบที่สำคัญ คือ ดินที่ใช้ปั้นเครื่องดินเผาด่านเกวียนจะนำมาจาก บริเวณทุ่งด่านเกวียน และทุ่งดินมูลหลง เนื้อดินจะละเอียดขาวบ้านเรียกว่า ดินขาว ใช้เป็นส่วนผสมเพื่อให้ดินปั้นง่ายและเมื่อผึ่งและเผาจะแตกไม่มาก ฟินที่นำมาเป็นเชื้อเพลิง จะเป็นไม้ยางพาราเนื่องจากจะให้ไฟในการเผาที่แรงซึ่งกระบวนการในการผลิตมี 8 ขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

ภาพ 1 แสดงเชื้อเพลิงไม้ยางพาราสำหรับเผากะเบื้อง

1. การเตรียมดินเหนียว ก่อนจะปั้นดินต้องมีการเตรียมดินก่อน เมื่อได้ดินเหนียวที่มีคุณภาพตามความต้องการ เหมาะสมสำหรับการผลิตกระเบื้องดินเผาแล้ว ผู้ผลิตจะทำการหมักกับน้ำสะอาดใช้พลาสติกคลุมดินไว้เป็นเวลา 2 วันเพื่อให้ดินแห้งเร็ว ในการหมักดินเหนียวยังใช้ระยะเวลาในการหมักนานยังทำให้เกลือที่อยู่ในเนื้อดินละลายออกมา ซึ่งเกลือที่มีอยู่ในเนื้อดินมีส่วนทำให้เมื่อเผากะเบื้องจนสุกแล้วผิวของกระเบื้องจะเป็นคราบขาวการแช่น้ำสะอาดจะทำให้ดินย่อยสลายเล็กน้อย ไม่มีฟองอากาศในเนื้อดิน

ภาพ 2 แสดงกระบวนการหมักและเตรียมดิน

2. การรีดดิน การขึ้นรูปผ่านเครื่องรีดดินเมื่อดินแดงและน้ำสะอาดผสมกันหมักจนเป็นเนื้อเดียวกันแล้วเพื่อให้ได้ดินเหนียว มีรูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้าผู้ผลิตจะนำดินเหนียวเข้าเครื่องไม้หรือเครื่องรีดดิน ซึ่งจะประกอบด้วยเครื่องรีด รีดอัดดินเหนียวออกมา สำหรับ

นำไปเข้าเครื่องอัดแม่พิมพ์รูปทรงกระเบื้องต่างๆ ซึ่งเครื่องรีดดินนี้จะสามารถดูดอากาศออกจากเนื้อดิน เพื่อให้ดินที่ผ่านจากการรีดเป็นแผ่นไม่มีฟองอากาศเหลืออยู่ในเนื้อดิน

ภาพ 3 แสดงการขึ้นรูปผ่านเครื่องรีดดิน

3. การผึ่งหมาดรอการอัด หลังจากทำการผึ่งดินที่รีดไว้ 1 วัน ทดสอบความเหมาะสมของเนื้อดินด้วยการกด ซึ่งต้องอาศัยความชำนาญของผู้ผลิต ในช่วงฤดูฝนจะต้องทำการผึ่งดินนานกว่าปกติ เนื่องจากมีปริมาณความชื้นมาก ซึ่งระยะเวลาในการผึ่งดินจะขึ้นอยู่กับสภาพของความชื้นในอากาศ แสงแดด และลม โดยผู้ผลิตจะผึ่งแผ่นดินที่มีรูปร่างคล้ายกระเบื้องเป็นแถวๆ ตามจำนวนที่ต้องการผลิตโดยมีอุปกรณ์ขนย้ายแผ่นกระเบื้องเรียกว่า แผ่นไม้ ซึ่งใช้สำหรับขนย้ายแผ่นกระเบื้องเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายหรือผิดรูป

ภาพ 4 แสดงการผึ่งดินหลังจากผ่านกระบวนการรีดดินมาแล้ว

ภาพ 5 ภูมิปัญญาแผ่นไม้ ซึ่งใช้สำหรับขนย้ายแผ่นกระเบื้อง

4. การอัดขึ้นรูปกระเบื้องหลังคาดินเผา จะใช้เครื่องอัดไฮดรอลิกในการขึ้นรูปซึ่งจะมีแรงอัดประมาณ 40-80 ตัน ขึ้นอยู่กับชนิดของกระเบื้องที่ทำการผลิตและขนาดของกระเบื้อง ระหว่างการทำจะใช้น้ำมันพืชและน้ำมันดีเซลช่วยไม่ให้ติดแท่นพิมพ์ ซึ่งเดิมการขึ้นรูปกระเบื้องเมื่อสมัยก่อนจะเป็นการใช้เครื่องเหวี่ยงโดยใช้แรงคน หรือใช้วิธีกดบนเบ้าแม่พิมพ์ โดยใช้ซี่เกาเกลบโรยเบ้าแม่พิมพ์ และใช้เท้าเหยียบทุกด้านของเบ้าแม่พิมพ์หลายๆครั้งจนได้รูปกระเบื้องที่ต้องการ แต่ปัจจุบันมีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องอัดแม่พิมพ์ขึ้นซึ่งสะดวกสบายแต่มีราคาค่อนข้างสูง

ภาพ 6 แสดงการขึ้นรูปกระเบื้องหลังคาดินเผา

5. การตกแต่งผิวกระเบื้อง เมื่อได้แผ่นกระเบื้องแล้ว ผู้ผลิตจะทำการตกแต่งขอบกระเบื้องดินเผาให้สวยงาม เพื่อให้ได้กระเบื้องที่ได้ขนาดมาตรฐาน เนื่องจากกระเบื้องจะแข็งตัวแล้วจะคงอ จึงต้องตกแต่งเก็บรายละเอียดจนเรียบร้อย หลังจากนั้นนำมาผึ่งอีกรอบราว 20 วัน ให้แข็งตัวแล้วเก็บขอบกระเบื้องอีกครั้ง

ภาพ 7 แสดงการเก็บขอบกระเบื้องหลังคาดินเผา

6. การผึ่งแห้ง กระเบื้องหลังคาที่ได้จะต้องทำการผึ่งให้แห้งประมาณ 4 วัน จนกว่ากระเบื้องที่ได้จะกลายเป็นสีขาว ในการผึ่งนั้นจะต้องอาศัยความชำนาญในการสังเกตว่ากระเบื้องแห้งสนิทหรือยัง

ภาพ 8 แสดงผังกระเบื้องดินเผาอีกครั้งเพื่อไล่ความชื้น

7. การเผากระเบื้อง ก่อนทำการเผากระเบื้องในทุกครั้งจะต้องทำการเตรียมเผา โดยการทำทำความสะอาดเศษกระเบื้องที่แตกหรือกระเบื้องที่ชำรุดในการเผารั้งก่อนรวมทั้ง ทำการซ่อมแซมเตาเผากระเบื้องเพื่อให้ไม่มีความเสียหายต่อการเผารั้งใหม่หลังจากนั้นนำกระเบื้องที่จะเผาทำการจัดเรียงกระเบื้องลงเตาเผา โดยจัดเรียงสลับกันไปมา เพื่อที่ตอนเผากระเบื้องจะได้สุกอย่างทั่วถึง ก่อนการเผาจะต้องทำการอุ่นเตาเผากระเบื้อง โดยกระบวนการในการอุ่นเตาเผาใช้ระยะเวลา 3 วันกันกระเบื้องระเบิด แล้วจะค่อยๆเร่งไฟ ซึ่งกระบวนการเผากระเบื้องนี้จะใช้ระยะเวลาการเผา 45 วัน โดยประมาณในการเผากระเบื้องแต่ละครั้งจะสามารถบรรจุแผ่นกระเบื้องเข้าเตาเผาได้ทั้งหมดประมาณ 40,000 แผ่น ผู้ผลิตจะจัดเรียงแผ่นกระเบื้องให้เป็นระเบียบและซ้อนเป็นชั้นจนเต็มเตาเผาระหว่างการเผาจะเฝ้าดูการเผาไหม้และเติมเชื้อเพลิงทุก 30 นาที ต้องเผาด้วยความร้อนอย่างต่อเนื่อง เตาเผากระเบื้องจะมีปากปล่องเป็นช่องขนาดประมาณ 30x50 เซนติเมตร เพื่อสังเกตการเผาไหม้ของกระเบื้องเมื่อได้กระเบื้องดินเผาที่เหมาะสมแล้วผู้ผลิตจะสังเกตที่ควันไฟ ปล่องไฟและแสงสว่างภายในเตา ถ้ากระเบื้องสุกดีควันไฟจะมีสีแดง ปากปล่องจะเหลืองและแสงภายในเตาจะสว่างจ้า ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญมากต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญ

ภาพ 9 แสดงการจัดเรียงกระเบื้องสลับกันไปมา เพื่อให้กระเบื้องสุกอย่างทั่วถึง

8. การเผาเคลือบ หลังจากผ่านกระบวนการเผากระเบื้องแล้ว จะปล่อยกระเบื้องที่เผาในเตาเผา 7 วัน เนื่องจากมีอุณหภูมิสูงและปล่อยให้กระเบื้องคงรูปอีก 7 วัน จึงจะสามารถนำไปใช้งานได้ ส่วนกระเบื้องดินเผาที่ต้องการในรูปแบบเคลือบ ผู้ผลิตจะนำไป

ทาสี แล้วอบสีและทำการอบอีกประมาณ 30 ชั่วโมง หลังจากนั้นทิ้งไว้ 24 ชั่วโมงและปล่อยกระบือที่เผาแล้วให้เย็นอีก 1 วัน จึงจะ
ได้กระบือหลังคาดินเผาแบบเคลือบ

สรุป

ปัจจุบันนี้การผลิตกระบือหลังคาดินเผาในชุมชนด้านเกวียนลดน้อยลง เหลือช่างกระบืออยู่เพียงคนเดียวที่ยังคงผลิต โดยให้
ความเห็นว่าเป็นสาเหตุที่ไม่ค่อยมีคนทำกระบือหลังคาดินเผาแล้วเพราะลงทุนสูงใช้ระยะเวลาในการผลิตนาน อีกทั้งการเผากระบือนั้น
ต้องใช้เตาเผาที่มีขนาดใหญ่มีความเฉพาะ ต่างจากการเผาเครื่องปั้นดินเผาทั่วไป และปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจึงมี
ผลิตภัณฑ์วัสดุสังเคราะห์ที่มีความทันสมัยคล้ายคลึงกับกระบือดินเผา กระบวนการในการติดตั้งและขนส่งสินค้าสะดวกกว่า ความ
นิยมจึงลดลงไป ที่ยังคงผลิตอยู่เพราะยังมีผู้นิยมบางส่วนที่ยังคงต้องการรูปแบบหลังคาที่ยังคงเอกลักษณ์รูปแบบสถาปัตยกรรมไทย
 อาทิเช่น วัด หรือ รีสอร์ททางแห่งอีกทั้งเยาวชนรุ่นหลังไม่ค่อยให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ในการ
อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นกระบือหลังคาดินเผาชุมชนด้านเกวียนนั้นควรมีการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามา
มีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยการถ่ายทอดและปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่นถ่ายทอดไปยังรุ่นปัจจุบันไปยังรุ่นลูกหลาน อาทิเช่น ประชาสัมพันธ์ให้
เห็นถึงประโยชน์ของกระบือดินเผานั้นเป็นฉนวนกันความร้อนธรรมชาติ ลดความร้อนหลังคาที่จะเข้ามาในบ้าน รวมทั้งเปิดการสอน
ให้กับผู้ที่สนใจ ถึงการทำกระบือดินเผาของชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยังสามารถอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

จิตติมาผลเสวก. (2545). **นครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี.

ทวี กองศรีมา และศิริพร พูนสุวรรณ. (2544). **ของดีโคราชเล่มที่ 5 สาขาการช่างฝีมือ**. นครราชสีมา : สำนักศิลปะและ
วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ผุสดี ทิพทัส. (2542). **สารานุกรมวัฒนธรรมภาคกลาง เล่ม 1**. กรุงเทพฯ: สยามเพรสแมเนจเม้นท์ จำกัด.

มาริสา หิรัญติยะกุล. (2560). การพัฒนาภูมิปัญญากระบือหลังคาดินเผา เพื่อสร้างกระบือหลังคาดินเผาที่มีการติดตั้งเซลล์
พลังงานแสงอาทิตย์. **วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล**, 19(24), 93-101.

วชิรญา ตติยานันทกุล และชลฤทัย โกววรรณกุล. (2556). ภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาท้องถิ่นอีสานหมู่บ้านด้านเกวียน จังหวัด
นครราชสีมาสู่การพัฒนาธุรกิจครัวเรือน. **วารสารวิชาการโฮมภูมิ**, 1(1), 51-68.

อ้างอิงสัมภาษณ์

ธนัตสร รังสีแสนโบราณ. ส.ดินเผา. สัมภาษณ์โดยมาริสา หิรัญติยะกุล. วันที่สัมภาษณ์ 23 สิงหาคม 2559.